

*Door Marianne.
Samen over het kronkelpad.*

“Nog niet zo lang geleden kwam ik ieder voorjaar niet verder dan te verlangen naar rokjesdag, die miraculeuze dag waarop alle vrouwen als bij toverslag ineens met blote benen onder een rok de straat opgaan. Ik zag wel krokussen en narcissen, en ook het groen wel langzaam aan de bomen komen, maar variaties en patronen zag ik niet, laat staan dat ik alles kon benoemen. Inmiddels dus wel, en dat komt omdat ik ouder word. Zo stom als het klinkt. Zo stom is het ook. Wie ouder wordt, gaat leven met de seizoenen en de logica erin waarderen. Wie ouder wordt snapt dat het geluk in het kleine zit, en zich niet aan het einde van grote dromen en ambities bevindt. Wie ouder wordt neemt iedere dag zoals hij komt en helemaal.”

Martin Bril in *Wandelgeesten*, 2008

Leven met de seizoenen op landgoed De Mellard

Wim Huijser

A3

Voorwoord

Aan het verzoek van de schrijver een voorwoord te schrijven in dit bijzondere boek wil ik graag voldoen.

Als beheerders van landgoed De Mellard zijn wij er vooral op gericht een bijzonder monumentaal gebouw en de naaste omgeving door de tijd heen te loodsen. Het meegeven van een stuk vitaliteit aan dit bijzondere stukje Valburg, waardoor volgende generaties dit kunnen blijven beleven en De Mellard ook op termijn de tand des tijds zal kunnen doorstaan.

De blik van de beheerder is meestal gericht op het conserveren van het gebouw en het onderhoud van de tuin. Door het schrijven van dit boek voegt Wim Huijser aan de beleving van De Mellard weer een dimensie toe, waarvoor je in de drukte en waan van de dag veelal de tijd niet hebt of wilt nemen. Leven met de seizoenen geeft een inzicht in het leven op en rond De Mellard van seizoen naar seizoen, zoals de Mellard dat al een aantal eeuwen aan zich voorbij zag trekken.

Het boek biedt een venster op een stukje buitenleven en cultuur dat het meer dan waard is om beschreven, geconserveerd en vitaal gehouden te worden. Moge ook toekomstige generaties dat blijven koesteren en nastreven!

Familie Daniëls
S.J. Daniëls

Valburg, september 2011

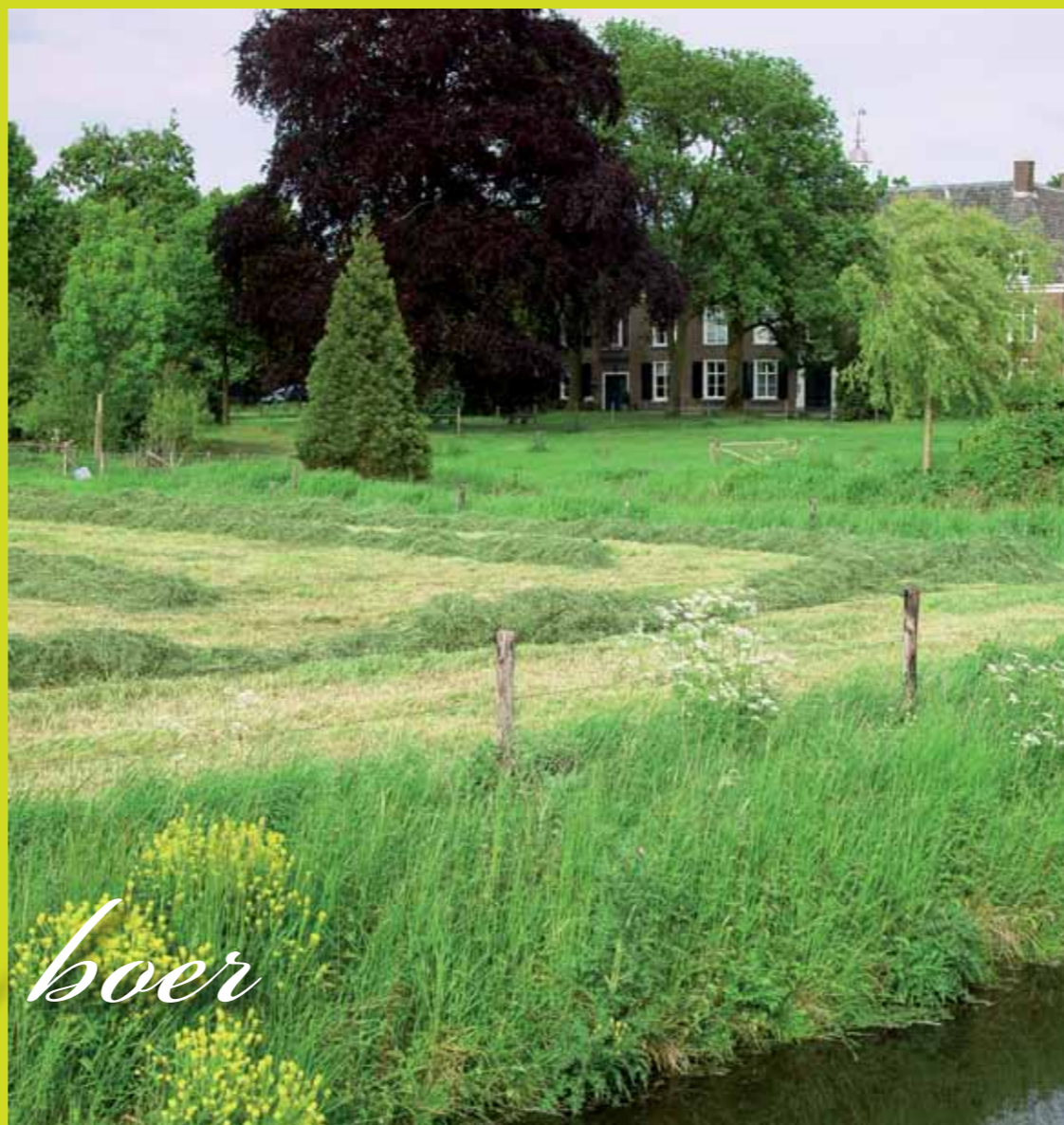
Inhoud

Boer of geen boer	8	Een brief	54	De ijsvogel	100
Een huis dat klopt	10	Fazanten	56	Nostalgische smaak	102
Lieveheersbeestjes	12	Doorjakkeren	58	Onvermoede lagen	104
Status en vermaak	14	Poes	60	Quessantjes	106
Ingrijpen gewenst	16	What's in a name?	62	Extreem weer	108
Dicht op de huid	18	De mispel	64	Leven en laten leven	110
Helemaal thuis	20	Literaire bewoners	66	De boom	112
Naderend onweer	22	Oude luister	68	Kerstwandelingen	114
Tragiek van een treures	24	Inburgeren	70	Wintergasten	116
Waar en niet waar	26	Dieren en wij	72	Nieuwjaar	118
Pruimentijd	28	Woontoren	74	Dooi	120
Schape	30	De zang van de herfst	76	Water in de kelder	122
Paddenstoelen	32	Metten op gevoel	78	Voetsporen	124
Monumentendag	34	Koeien	80	Dromen	126
De kachel	36	De gaai	82	Luchtkastelen	128
Dauw	38	Een jaar verder	84	Herinneringen	130
Verboden toegang	40	Wassend water	86	Het raadsel vergroot	132
Zwart schaap	42	Kweeperen	88	Sneeuwkllokjes	134
Zwarte vingers	44	Overwinteren	90	Kringloop	136
Wonderen bestaan	46	Ongedateerd	92	Literatuur	138
Konijnen	48	Klokkenluiden	94	De Mellard door de eeuwen heen	139
Mollen	50	Kerstmis op De Mellard	96	Over de auteur	142
Kastanjes	52	Blijven communiceren	98		

*A*ls de winter zich definitief lijkt te hebben overgegeven aan de lente, komt het Oost-Betuwse landgoed De Mellard, nabij het kerkdorp Valburg, echt tot leven. Een van de pachtboeren brengt zijn schapen het weiland in. Vol verwachting kijken we uit naar de eerste lammetjes. Veel van het buitenleven ervaren we nog als nieuw. Dat niet alles wat wol en vier poten heeft in staat is te lammeren, is iets wat we geleidelijk aan leren. Op de eerste vraag aan de boer of de schapen die op stal staan ook spoedig zullen lammeren, klinkt zijn hartelijk bolle lach: 'Dat zal heel moeilijk gaan, want dit is een stal vol rammen!' Niets zo mooi als stadsmensen op charmante wijze even op hun nummer zetten. Maar de boer heeft het goed met ons voor, want als een week of wat later blijkt dat in het weiland waar geen lam wordt verwacht toch een wit hoopje wol met een navelstreng rondwankelt, is de boer gauw gebeld en snel ter plaatse. Hij is maar wat blij met ons waakzame oog en bemoedigend voegt hij er aan toe: 'Kijk, zo word je vanzelf boer.' Trots vervult ons en met zelfverzekerde stappen lopen we door het natte gras. Het blijkt in de wei om een kudde onbekende schapen te gaan, kort geleden aangekocht. En dan weet je eigenlijk nooit wat er allemaal tussen zit. Soms heb je dan geheel onvoorzien toch een paar lammetjes in de wei. We volgen de boer als hij een paar keer per dag door het weiland wandelt en het gedrag van ooi en lam met een kennersblik in zich opneemt. Want elk lam telt. Met het wonen op een landgoed sta je met je neus op de seizoenen. Waar ik vaak ongemerkt aan voorbijging, wordt hier op De Mellard een openbaring. Op de eerste echte lentedag wordt er genesteld bij het leven, de narcissen steken in het gazon hun kopje op en om het huis speelt een zestal konijnen 'ik zal je krijgen'. 'Konijnen?' zal de

Boer of geen boer

oplettende lezer nu denken, 'maar De Mellard lag toch in de Betuwe? De schrijver bedoelt natuurlijk hazen.' Nee hoor, ik mag dan pas mijn eerste schreden in het landleven zetten, daarmee maak ik nog niet de fout die schrijver Joost Zwagerman in zijn Boekenweekgeschenk precies andersom maakte. Hij situeert daarin een uit zijn fantasie ontsproten kunstmuseum midden op de Veluwe, maar laat in die 'pastoraal-arcadische sfeer' net zo makkelijk haasjes langs de ramen rennen. Gelukkig weet de lezer evengoed als ik dat hazen op kleigrond leven en konijnen op het zand. En zo klopt het ook. Je mag als gerenommeerd auteur dan wel je klassiekers kennen, een beetje elementaire kennis van onze bodem kan ook nooit kwaad. De Mellard, een van de oudste huizen van het dorp Valburg, bevindt zich op een diluviale ophoging van zand uit het pleistoceen. Een mogelijke verklaring voor de naam is het oud-Nederlandse woord 'melle' of 'melde', dat in die betekenis duidt op een zandgrond. Er doet het verhaal de ronde dat deze ophogingen zijn ontstaan bij het graven van de Rijn en de Waal door de drie reuzen, den Dolle, den Droeve en den Deugdelike. Hierbij ontstond bij Valburg een drietal hoogten in het landschap, waaronder het Mellardsche Hoog. En zo is het niet alleen de natuur die zich om het huis nadrukkelijk aan ons kenbaar maakt, maar loopt de cultuur daar gelijk mee op. Je hoeft niet in reuzen te geloven om het bijzondere in te zien van een zanderige enclave in de klei. Daarmee ontstaat een onderscheidende biotoop. En de boer maakt daar weer dankbaar gebruik van als hij in de natte tijd zijn schapen van de lagere kleigrond naar de zogenaamde hoge weide verplaatst. Want boer of geen boer, het is altijd verstandig om je schaapjes op het droge te hebben. (22-03-10)

Het huis voelt goed. We vinden er automatisch onze weg, we slapen er lekker en voor elk moment is er een passende plek. Toch verbaast het me hoe snel een huis vertrouwd kan voelen. Ook word ik meer dan normaal geattendeerd op wat een huis allemaal met de gemoedstoestand van mensen kan doen. In de afgelopen maanden kregen we veel bezoekers over de vloer en op bijna allemaal heeft het huis een betoverende en soms heel inspirerende uitwerking. Een rondgang door het huis kent een stijgende verbazing. De benedenvertrekken roepen nog de vraag op wat zich verder aan onverwachte hoeken, gangen en kelderdeuren zal aandienen. Vaak onderbreken we de *grand tour* voor een consumptie in de zitkamer, waar de rustieke lambrisering, de schouw en de majestueuze inbouwkast hun uitwerking hebben. Een gevoel van behaaglijkheid daalt neer zodra de bezoekers zich in de zachte kussens hebben genesteld. Op dat moment vertel ik vaak dat de schouw inderdaad nog om een houtkachel vraagt, maar dat het eerst een professionele inspectie van het rookkanaal behoeft. In de gedachten van bezoekers tekenen zich daarop de gloeiende houtblokken en het passende geknetter van gloeiend hout af. Met elke traptrede die we even later bestijgen neemt de verwachting toe. De bovenkamers geven nieuwe vergezichten. De slaapkamer is een openbaring en geeft de tuin aan de achterzijde een heel nieuw perspectief. De kale takken voor de ramen, die weldra in een loverdak zullen veranderen, missen hun uitwerking niet, om nog maar te zwijgen van de rondscharrelende fazanten. Na de logeer- en badkamer belanden we in de werkkamer, het kantoor of de bibliotheek, het is maar hoe iemand ernaar kijken wil. Daar is ook het uitzicht op de siertuin, de weilanden en het dorp. Elke toelichting is nu overbodig. Voor de schouw staan twee fauteuils en een chesterfieldbank. Het voorstel om hier een glas te drinken wordt rondkijkend met instemming begroet. We laten onze bezoekers even alleen en redderen wat met glazen en flessen. Bij terugkomst is de opstelling wisselend. De een heeft aandacht voor de boekenwanden, de ander verbaast zich nog over het magnifieke uitzicht, een enkeling heeft plaatsgenomen aan mijn bureau en weer een ander neemt de historische details van het huis in zich op. Het voelt goed, dat kun je zien. Dat kan men ook aan ons zien en heel vaak zijn de reacties daar ook naar. Een goede vriendin raakte ontroerd, omdat ze ervoer dat het zo goed was, dat we hier op onze plek waren. Een andere bezoeker, met wie ik een zakelijk gesprek zou voeren, voelde de inspiratie van zich meester worden. Weer iemand anders bleef zoeken naar woorden om uitdrukking te geven aan zijn gevoel dat dit een huis is dat helemaal 'klopt', waarmee hij niet het

tikken van de verwarmingsbuizen bedoelde. Hij streek vertederd over de oneffenheden in het verfwerk, de butsen in de deuren. Vaak laat ik onze gasten nog even de torenkamer zien, die we niet bewonen, maar die er alleen maar is, een onvermoede ruimte. De kamer is leeg, maar vult zich vanzelf met nieuwe indrukken, fantasieën, voorstellingen van een verleden. Op 5 november 1706 werd 'op Meldert' het huwelijk gesloten tussen François van der Linden, burgemeester van Nijmegen, en Agneta van Herwaerden. In 1747 waren er schilderachtige lanen, omzoomd door fraaie eiken en iepen, prachtige bloementuinen, boomgaarden en een sterrenbos. Wie uit de ramen van de torenkamer kijkt kan zich een voorstelling maken van het voorrijden van een koets. We keren daarna terug naar de werkkamer en schenken glazen wijn. De wens dat we hier nog lang gelukkig mogen zijn ligt op de lippen. De vervlogen woorden en gedachten van onze gasten hebben zich gemengd met die van onbekenden, terugvoerend tot de achttiende eeuw. Bij elkaar voelen ze goed.

(10-04-10)

Een huis dat klopt

De lente lijkt losgebarsten. Niet alleen buiten buitelen lammetjes over elkaar, springen overal konijnen in het rond en wordt er druk gefladderd, in het raamkozijn van de werkkamer signaleer ik elke dag weer nieuwe lieveheersbeestjes. Waar komen ze vandaan, waar hebben ze de afgelopen maanden domicilie gekregen? Op ingenieuze wijze proberen we de sympathieke kevertjes te vangen om ze daarna vriendelijk de deur te wijzen. Met lieveheersbeestjes neem je nu eenmaal geen krasse maatregelen. Het zijn niet alleen de stippen op zijn rug, de symboliek voor zinloos geweld, maar bovenal zijn naam die elk verzet in de kiem smoort. De naam lieveheersbeestje is een herinnering aan de tijd dat de Germanen in Europa werden gekerstend. De bestaande Germaanse naam voor het kevertje, Freyafugle, vogel van de godin Freya, werd verchristelijkt tot onzelvevrouwebeestje of lieveheersbeestje. De eerste vertaling leeft voort in het Duits (*Marienkäfer*) en Engels (*ladybird*); de tweede in het Nederlands en Frans (*bête à bon Dieu*, al is coccinelle gebruikelijker). De Franse naam is in het Iers verbasterd tot *bóin Dé*, dat ook Gods koetje kan betekenen. Wie voelt zich niet vereerd om zo'n koetje van God te mogen huisvesten. Maar zoals mijn moeder me al vroeg leerde: kijk uit voor alles waar té voor staat. Er kan ook een teveel aan het zogenaamde veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*) zijn. Hoe lief

zijn naam ook mag klinken, dan wordt ook het massaal in de zon dartelende beestje al gauw als plaag aangeduid. Deze week steeg het kwik voor het eerst dit jaar tot boven de twintig graden. Toen we buitenom het huis liepen, wees Marianne me op de honderden rondvliegende stipjes achter de ramen van de niet-gebruikte slaapkamers. Het grote ontwaken was begonnen. Het kevertje heeft de gewoonte om in groepen te overwinteren, in woningen of andere door de mens gebruikte gebouwen. Op zonnige dagen in het najaar gaan ze op zoek naar een plek om te overwinteren. Daarbij landen ze op door de zon beschenen oppervlakken, het liefst vinden ze hun plek in gebouwen in het buitengebied. Via naden, kieren en spleten bij de ramen betreden ze het huis. Vaak vind je er enkele, soms een tiental, maar 'plagen' van meerdere honderden tot zelfs duizenden komen ook voor. Eenmaal een plek voor de winter gevonden doen ze niets meer. Ze eten niet en planten zich ook niet voort. Ze zijn enkel nog, stil en teruggetrokken in een hoekje van de kamer, tussen scharnieren, plooien van gordijnen of in de naden

bij het raam, overal waar het nauw is. In het vroege voorjaar, als de temperatuur begint te stijgen, worden ze weer actief. Een oud huis moet voor het lieveheersbeestje het walhalla zijn. Aan naden en kieren geen gebrek en de voorzetramen creëren een ultieme biotoop. Kun je bij een dier dat werkelijk geen schade aanricht, enkel een nuttige bijdrage levert aan de bestrijding van bladluizen wel van een plaag spreken? Het lijkt me niet, overlast hooguit. De geur kan onaangenaam zijn en hun geeloranje 'bloed' kan een vlekje achterlaten. Maar dan hebben we het met de plaagstoten wel gehad. Nee, als ze je niet hinderen kun je ze het beste maar rustig laten zitten, eind maart / begin april vertrekken ze vanzelf weer. Toen ik een dag later opnieuw naar de ramen in het andere deel van het huis keek, was er geen bedrijvigheid meer waarneembaar. Blijkbaar hadden de lieveheersbeestjes hun weg naar buiten zoetjesaan gevonden. Met de gulzige mond van de stofzuiger verwijder ik de exemplaren die het niet hebben gered, die letterlijk in het huis zijn gebleven. Geen dier dat zoveel verschillende namen heeft. Maar of we ze nu Mariakevers, heiligenkevers, lievevrouwenworpjes, hemelskoetjes of zonnekevers noemen, in alle gevallen blijven we ze zien als de voorboden van voorspoed en geluk. En al staat er té voor, daarvan kun je in huis nooit teveel hebben. (11-04-10)

Van lieveheersbeestjes heb je er nooit teveel